

4. (明) 王圻, 王思义. 三才圖會. 共106卷, 图用三卷.
5. 王秀萍著, 中国民族乐器简编, 新华出版社, 2013.12, 第161页
6. 熊兵. 翻译研究中的概念混淆[J]. 华中师范大学, (2014) 03-0082-07.
7. 赵尔巽. 清史稿. 民国十七年清史馆铅印版 共536卷, 卷一百三志.
8. Имханицкий. М. И. История исполнительства на русских народных инструментах. М.? 2018.
9. Тимко, Н. В. Фактор «культура» в переводе / Н. В. Тимко. Курск. гос. ун-т. 2-е изд., дополн. Курск : Курск. гос. ун-т., 2007.

УДК 94:323,4

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-284-8-22>

Ярмолицька Н. В.

ORCID: 0000-0002-1922-3496

кандидат філософських наук,

науковий співробітник філософського факультету

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ПРО ІДЕОЛОГІЧНУ ТА КЛАСОВУ БОРТЬБУ Й СТАНОВЛЕННЯ НАРОДНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В КИТАЇ В ДОСЛІДЖЕННЯХ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ

Ключові слова: ідеологічна боротьба в Китаї, класова боротьба в Китаї, становлення соціалістичного ладу в Китаї.

Мабуть є закономірним інтерес, який проявляли радянські дослідники до становлення соціалістичного ладу в Китаї, адже він тісно переплітався із політикою яку вів СРСР. Зауважимо, що підтримка радянськими ідеологами «завзятої революційної боротьби китайських трудящих, їхнього опору імперіалістичній агресії» на шляху соціалістичного розвитку Китаю, була досить вагомою. Однак, слід зазначити, що певний час радянськими синологами майже не досліджувались процеси, які відбувались в державному ладі Китаю. Тільки на початку 80-х років ХХ ст. розпочалися активні дослідження історії становлення основ суспільно-економічного, політичного, конституційно-правового ладу в Китаї [1, с. 3–5].

Звертаючись до історії становлення «початкової стадії соціалізму» в Китаї слід зауважити, що більшість радянських науковців вказували на

період з 1949–1952 рр., коли було визначено основні завдання демократичної революції і підготовлені політичні та економічні умови для переходу до індустріалізації країни, а також були висунуті плани планомірного наступу на капіталістичні елементи міста та села, для поступового переходу народного господарства на шлях побудови соціалізму. Основний перехід до соціалістичного будівництва в Китаї відбувся в період 1953–1957 рр., коли першочерговим завданням стало здійснення індустріалізації країни й створення нової соціалістичної промисловості. Важливим етапом здійснення генеральної лінії партії повинна була стати реалізація першого п'ятирічного плану прийнятого в 1955 р. Завданням першої п'ятирічки передбачалось перетворення Китаю з відсталого аграрної країни в соціалістичну державу з розвинутою економікою і культурою. Однак, вже перші роки п'ятирічки виявили гострі протиріччя між потребами прийнятої програми індустріалізації та малими можливостями сільського господарства. Все це створило серйозні труднощі для реалізації програми індустріалізації країни. Згодом такий курс був оцінений в Китаї як помилковий, викликаний штучним прискоренням соціально-економічних перетворень. Як відмічали радянські дослідники, всі ці проблеми могли бути вирішені лише шляхом планомірного розвитку народного господарства та послідовного вирішення всього комплексу народногосподарських і соціально-економічних завдань, на основі врахування специфічних умов Китаю і перевіреної практики досвіду економічного будівництва в соціалістичних країнах [2, с. –17].

Важливим кроком побудови соціалізму в Китаї стало прийняття у 1954 р. Конституції. Як відмічали радянські дослідники, вона була створена на основі широкого використання досвіду державного будівництва в СРСР та інших соціалістичних країнах. Як відзначав один із керівників КПК Лю Шаоци, «проект Конституції є не тільки результатом народно-визвольного руху в нашій країні, але й результатом міжнародного соціалістичного руху». Конституція 1954 р., проголошувала КНР державою народної демократії, закріплювалась керуюча роль комуністичної партії в державі і її керівництві Єдиним народно-демократичним фронтом. Ставились завдання «мирним шляхом ліквідувати експлуатацію та побудувати квітуче і щасливе соціалістичне суспільство» [1, с. 19]. Загалом, Конституція проголошувала боротьбу китайського народу за побудову соціалістичного суспільства, в систему органів влади покладались принципи демократичного централізму, колективного керівництва, участі народних мас в управлінні державою.

Після прийняття Конституції була сформована нова система державних органів, прийнятий ряд нормативних актів, а також ряд законів

направлених на проведення в життя конституційних положень. Однак, як зазначав російський дослідник Л. Гудошніков, такі дії обмежувались рядом факторів – супротив окремих політичних сил, які намагались насаджувати культ особистості, диктаторські методи правління, мілітаризацію державного і суспільного життя. В результаті з кінця 50-х років ХХ ст. й до початку «культурної революції» конституційна політична система КНР пройшла складну еволюцію в бік відходу від принципів соціалістичного демократизму [3, с. 84–117]. Найважливіші конституційні положення відмінялись партійними рішеннями без винесення на обговорення цих питань в державні органи. Прикладом цього була «комунізація» села, яка співпала із введенням «великого стрибка», вона фактично ліквідувала сільські низові представницькі органи [1, с. 22]. Вважається, що тільки після третього пленуму ЦК КПК одинадцятого скликання (грудень 1978 р.) в КНР розпочався новий етап в соціально-економічному розвитку країни, який охарактеризувався відходом від форм і методів «казарменного комунізму» й поверненням до форм багатокладної економіки. XIII з'їзд КПК (1987 р.) остаточно узагальнив досвід та уроки розвитку країни на шляху соціалізму, особливо після десятиліть «культурної революції». На цьому з'їзді був розроблений план практичних кроків по втіленню в життя значних реформ, а також висунута основна лінія КПК в побудові соціалізму із китайською специфікою, що представляло собою творчий розвиток теорії наукового соціалізму в умовах Китаю [2].

Загалом, в публікаціях радянської доби історія КПК висвітлювалась, як історію боротьби між марксистсько-ленінськими інтернаціоналістичними силами та дрібнобуржуазним, великодержавно-шовіністичним крилом, яке виступало в різних іпостасях. Це наклало певний відбиток на розвиток справи революції в Китаї, і тільки коли марксистсько-ленінському напрямку в партії вдавалось отримати перевагу над протилежною тенденцією, тоді революція та справа побудови соціалізму мали успіхи в країні [1, с. 87]. Згодом, КПК змогла виробити національну програму, яка базувалась на принципах марксизму-ленінізму, на принципах права всіх націй на самовизначення та федеративний устрій держави. Такі успіхи в національному будівництві були безпосередньо пов'язані з тим, що в певні роки КПК притримувалась генеральної лінії, яка визначила соціалістичний напрям розвитку Китаю [4, с. 4–11].

Слід зазначити, що в Китаї немає однопартійної системи, скоріш в ньому відбувається багатопартійна система співробітництва і політичних консультацій під керівництвом Комуністичної партії Китаю (КПК). Окрім КПК в Китаї існує вісім політичних партій, яких назива-

ють демократичними. Це: Революційний комітет Гоміндана Китаю (Мінґе, заснована в січні 1948 р.); Демократична ліга Китаю (Міньмен, створена в березні 1941 р.); Асоціація демократичного національного будівництва Китаю (Міньцзянь, була створена в грудні 1945 р.); Партія Чжигундан Китаю (Партія прагнення до справедливості, створена в жовтні 1925 р. в Сан-Франциско); Товариство «Цзюсань» (Товариство «3 вересня», створене в травні 1946 р.), Ліга демократичної автономії Тайваню (Таймен, створена в листопаді 1947 р. в Сянгані). Всі демократичні партії Китаю в політичному відношенні підтримують керівництво КПК, яка в державній владі є правлячою партією [1, с. 90].

Також слід зазначити, що певний час в науковій літературі радянського періоду прослідковувалась критична оцінка політики китайських керівників, особливо ідеї Мао Цзедуну. Як зазначали радянські науковці, засилля дрібнобуржуазних елементів в країні і партії, безграмотність значної частини членів партії полегшували поворот в політиці. Цим скористались маоїсти, вони грали на вкоріненних давніх ідеях китаєцентризму, гіпертрофованому уявленні про роль Китаю в світі. Спочатку маоїсти намагались нав'язати свою ідеологічну платформу лідерству соціалістичної співдружності, комуністичному та національно-визвольному руху, а марксистсько-ленінське вчення, досвід соціалістичних держав підмінити «ідеями Мао». Коли ж цей задум не вдался, Мао Цзедун та його група спробували розколоти табір соціалізму, комуністичний та національно-визвольний рух, в якому головний фронт був розвернутий проти СРСР. В таких умовах значних провалів у зовнішній та внутрішній політиці Китаю мав місце розкол в КПК, загострилась боротьба між різними угрупованнями, а «культурна революція», по суті, стала політичним переворотом групи Мао, покликаним встановити в країні військово-бюрократичний режим одноосібної диктатури [5, с. 6–8]. Як відмічав російський дослідник М. Капіца, «Ідеї Мао» підмінили матеріалістичну діалектику софістикою й еkleктикою, матеріалістичне розуміння історії – волонтаризмом, теорією класової боротьби і революції – мілітаристським трактуванням революційного процесу [5, с. 171]. Для ідеологічного виправдання боротьби маоїстів за владу і гегемонію під лозунгом «класової боротьби» всередині та зовні країни вимагалось теоретичне обґрунтування їхньої тези про неминучість загострення та продовження класової боротьби як в країні, так і на міжнародній арені. В пошуках такого обґрунтування маоїсти звернулись до матеріалістичної діалектики, сформулювали антинаукову «концепцію руху і розвитку», так звану «діалектику роздвоєння єдиного». Створення цієї «концепції» стала складовою частиною загального наступу маоїзму на позиції марксизму в КНР й означало поглиблення ідеологічної боротьби [6, с. 79–80].

Підсумовуючи, слід констатувати, що за радянських часів проблематикою Китаю займалися спеціалісти різних наукових напрямів, однак всі ці дослідження зводились до критики маоїзму, антикомунізму та націоналізму. І це не дивно, адже більшість наукових праць представників радянського співтовариства була ідеологічно заангажованою, що заважало надавати науково адекватну оцінку реконструкції історії становлення КНР.

Література:

1. Государственный строй Китайской Народной Республики. Москва : Издательство «Наука». Главная редакция восточной литературы, 1988. 232 с.
2. 40 лет КНР. Москва : Наука. Главная редакция восточной литературы, 1989. 565 с.
3. Гудошников Л. М. Политический механизм Китайской Народной Республики. Москва, 1974. 208 с.
4. Великодержавная политика маоистов в национальных районах КНР. Москва : Политиздат, 1975. 126 с. (Ин-т Дальнего Востока Академии наук СССР).
5. Капица М. С. КНР: два десятилетия – две политики. Москва : Политиздат, 1969. 352 с.
6. Яценко Г. Н. Идеологическая борьба в КНР (1957–1964). Москва : Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1977. 107 с.